

штрафы, административная и финансовая ответственность).

1. Додаткові заходи та уточнені показники виконання Комплексної державної програми енергозбереження // www.necin.gov.ua.

2. Доповідь Голови Національного агентства України з питань забезпечення ефективного використання енергетичних ресурсів Є. Сухіна на засіданні Кабінету Міністрів України 22 лютого 2006 р. // Енергетика і електрифікація. – 2006. – №9. – С.1-2.

3. Жовтянський В.А. Енергозбереження: роль і місце в енергетичній стратегії України // Проблеми загальної енергетики. – 2001. – №5. – С.22-24.

4. Маляренко В.А., Шутенко Л.М. Енергозбереження в житлово-комунальному господарстві. Ч.2 // Энергосбережение. Энергетика. Энергоаудит. – 2005. – №7. – С.2-9.

5. Маляренко В.А., Лисак Л.В. Енергетика, доквілля, енергозбереження / За заг. ред. проф. В.А. Маляренка. – Харків: Рубікон, 2004. – 368 с.

6. Мельник Л.Г., Скоков С.А., Сотник И.Н. Эколого-экономические основы ресурсосбережения. – Сумы: ИТД «Университетская книга», 2006. – 229 с.

7. Праховник А.В., Іншеков С.М. Бар'єри на шляху досягнення енергоефективності України та системна стратегія їх подолання // Енергоінформ. – 2002. – №1. – С.6-12.

8. Скоков С.А. Эколого-экономическое регулирование процессов ресурсосбережения: Дис... канд. экон. наук: 08.08.01. – Сумы: СумГУ, 2002. – 190 с.

9. Стратегія енергозбереження в Україні. У 2-х т. – К.: Академперіодика, 2006. – 670 с.

Получено 28.09.2007

УДК 336.564.1

Н.С. ЛЕЛЮК, канд. екон. наук, О.О. КОРОП

Харківська національна академія міського господарства

АМОРТИЗАЦІЙНА ПОЛІТИКА ПІДПРИЄМСТВ У СУЧАСНИХ УМОВАХ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Розглядаються проблеми розробки, реалізації та оптимізації амортизаційної політики вітчизняних підприємств в умовах господарювання, що склалися в Україні. Розглянуто питання економічної сутності поняття „амортизація”, вдосконалення процесу обліку та контролю за використанням амортизаційних відрахувань на рівні суб'єкта господарювання та держави в цілому.

В умовах розвитку та становлення ринкових відносин в Україні постійно змінюються умови господарювання вітчизняних підприємств. Цим обумовлюються кардинальні зміни в організації управління підприємств, плануванні їх діяльності, потреби у залученні додаткових грошових коштів від вітчизняних та іноземних інвесторів та ін. Разом з цим постійно зростають потреби у повному та ефективному висвітленні інформації у бухгалтерському обліку та фінансовій звітності.

Серед теоретиків і практиків у сфері бухгалтерського обліку та аудиту виникає багато суперечливих питань щодо управління госпо-

дарськими процесами на підприємстві. Кінцевою метою об'єктивного відображення процесів обліку та аналізу є ефективне управління підприємством, підвищення його конкурентоздатності та контроль за доцільністю використання грошових коштів. Однак, через недосконалість чинного законодавства, усі господарські процеси на підприємстві повинні бути відображені в обліково-аналітичній формі, ведення розрахунків повинно здійснюватись у податковій системі. Суперечливим моментом є те, що наведені системи суттєво, а в деяких аспектах і принципово, відрізняються одна від одної цілями, об'єктами та функціями. Податкова система регулюється безпосередньо державою згідно із Законом „Про оподаткування прибутку підприємств” [1]. Метою є жорстка регламентація розрахунків і сплати підприємствами податку на прибуток. Обліково-аналітична система регулюється Законом України „Про бухгалтерський облік та фінансову звітність” та Положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку. При цьому питання організації обліку (з урахуванням вимог нормативних документів) повністю знаходиться в компетенції керівництва та власників підприємства. Метою ведення бухгалтерського обліку є забезпечення внутрішніх та зовнішніх користувачів повною, об'єктивною та достовірною інформацією для прийняття управлінських рішень. Існування двох систем, а також наявність фактору їх несумісності обумовлює збільшення кількості та підвищення кваліфікаційного рівня облікових працівників. Крім того, проблемою є створення та впровадження комп'ютерних інформаційних облікових систем, за умови застосування яких зменшувались би затрати праці, а керівники отримували достатньо якісну інформацію для прийняття рішень. Особливого значення набувають питання теоретичного аналізу та практичного управління амортизацією на підприємстві в умовах, коли існують альтернативи при виборі методів її нарахування.

Для крупних підприємств достатньо гостро постає проблема формування облікової політики. Важлива роль в цьому процесі відводиться питанню ефективного використання основних засобів, а вирішення його багато в чому залежить від рівня досконалості амортизаційної системи, розробленої підприємством. На жаль, питанням амортизації як на законодавчому рівні, так і на рівні суб'єктів господарювання не приділяється достатньо уваги. Проблема полягає у тому, що амортизаційна політика, прийнята у країні визначається державою і не передбачає участі у її формуванні всіх ланок економічної системи, що мають безпосереднє відношення до життєвого циклу основних засобів.

Аналіз останніх досліджень та публікацій [5-9] дає змогу зробити

висновок про те, що серед сучасних наукових діячів не існує єдиного підходу як до визначення поняття „амортизація”, так і до значення амортизаційного фонду у сучасних умовах діяльності підприємств.

Метою даної роботи є визначення можливих шляхів ефективного використання амортизаційних відрахувань в умовах реформування бухгалтерського обліку для контролю інвестиційної діяльності підприємств як з боку власників, так і з боку держави.

В сучасній практиці використання методів амортизації враховується багато факторів, які характеризують споживчі якості та особливості функціонування засобів праці – показники якості, фізичний та моральний знос, умови та режим експлуатації і т.д. Має місце використання основних засобів за границями нормативного терміну служби, у той самий час окреме обладнання передчасно списується [7]. Втрачається контроль над термінами корисного використання основних засобів, що призводить до втрати їх справедливої вартості та різкого зменшення амортизаційного фонду. Відомо, що терміни експлуатації засобів праці повинні бути оптимальними, тобто такими, щоб забезпечити найменші витрати суспільної праці на їх розширене відтворення та використання протягом всього періоду функціонування [5]. Амортизаційні відрахування на кожному підприємстві є розрахунковими витратами в собівартості продукції, а їх сума у виручці від реалізації продукції – джерелом фінансування інвестицій підприємства [9]. Амортизаційна політика дозволяє альтернативно підійти до визначення розмірів амортизаційних відрахувань, здійснювати управління витратами та фінансовими результатами, накопичувати необхідні фінансові ресурси та раціонально використовувати їх на потреби відтворення необоротних активів і т.д. За допомогою амортизації регулюється швидкість обороту основних засобів, інтенсифікується процес їх відтворення, реалізується технічна та виробнича політика підприємства [9]. Отже, амортизаційні відрахування та капіталізація прибутку забезпечують фінансування інвестицій в основний капітал підприємства.

Згідно з П(С) БО 7, підприємство має право самостійно обирати методи нарахування амортизації [2]. Слід зауважити, що використання дозволених П(С) БО 7 методів нарахування амортизації основних засобів, у тому числі податкового призводить до плутанини понять, використовуваних у бухгалтерському та податковому обліку. Це стосується підстав для збільшення первісної вартості основних засобів, визначення їх груп, а також залишкової (балансової) вартості, переоцінка якої не передбачена податковим законодавством. У результаті застосування в бухгалтерському обліку методів нарахування амортизації, передбачених податковим законодавством, не дається реальна оцінка

основних засобів, що не відповідає вимогам ані бухгалтерського, ані податкового обліку.

На сьогодні відсутні чіткі правила відносно вибору методу амортизації, який був би кращим для підприємств різних організаційно-правових форм та галузей, об'єктів основних засобів та способів їх використання. Разом з тим на підприємствах нерідко відсутній контроль за цільовим використанням амортизаційних відрахувань. Як результат – надходження від реалізації використовуються на поточні потреби без здійснення капітальних вкладень, при тому, що метою нарахування амортизації є не тільки розподілення вартості основних засобів на створений продукт, але й акумуляція коштів для оновлення обладнання, яке в сучасних умовах швидко зношується не стільки фізично, скільки морально. Отже, в умовах гострої потреби росту інвестицій в основний капітал, підприємства повністю не використовують амортизаційні відрахування. В цьому факті проявляється недостатня обізнаність керівництва підприємств, невідповідність стратегії діяльності вимогам ринкових відносин. Можливо, ці обставини привели до внесення змін у План рахунків бухгалтерського обліку, Інструкції про його застосування та до типової форми №5 „Примітки до річної фінансової звітності”, що стосуються введення забалансового рахунку 09 „Амортизаційні відрахування” та розділу XII Приміток „Використання амортизаційних відрахувань” [3,4]. Таким чином, за допомогою даних бухгалтерського обліку Уряд країни спробував посилити контроль за формуванням та використанням амортизаційних відрахувань. Крім того, в Господарському кодексі України зазначено, що основними напрямками, що визначаються державою є, крім всього іншого, амортизаційна політика, спрямована на створення суб'єктами господарювання найбільш сприятливих та рівноцінних умов забезпечення процесу простого відтворення основних виробничих і невиробничих фондів переважно на якісно новій техніко-технологічній основі.

На практиці важко або навіть неможливо знайти підприємство, яке б накопичувало кошти амортизаційного фонду для заміни конкретних одиниць устаткування, що вибувають. Але практично кожне підприємство використовує кошти амортизаційного фонду в поточному порядку, доповнюючи їх, у разі потреби, іншими джерелами фінансування капітальних вкладень. Тому можна говорити про те, що амортизаційні відрахування акумулюються не абстрактно, а фактично використовуються для фінансування інвестицій в основні засоби.

Слід також зазначити, що невід'ємною частиною контролю за цільовим використанням амортизаційних відрахувань є сам процес облі-

ку. Підвищенню ефективності праці бухгалтера, фінансового менеджера може сприяти застосування сучасних комп'ютерних технологій.

Існує декілька альтернатив при виборі комп'ютерного забезпечення: створення програмного продукту власними програмістами підприємства, які зможуть врахувати потреби даної організації; створення програми на замовлення у спеціалізованій фірмі; придбання універсальної бухгалтерської програми. Ключовими моментами при виборі програми повинні бути: розмір підприємства, стратегія його розвитку, співвідношення „ціна-якість” [8]. Не останню роль у виборі бухгалтерської програми відіграють супутні послуги фірм-виробників комп'ютерної продукції, а саме, можливість постійного оновлення інформаційної бази (що дуже актуально в умовах частих змін нормативної бази), можливість навчання персоналу користуванню програмою. Раціональним є також застосування автоматизованих систем при складанні та поданні звітності, тому найбільш прийнятною можна вважати програму, яка на основі поточних даних має здатність до їх узагальнення та формування звітності.

Звісно, повністю автоматизувати цей процес поки що неможливо, тому що є позиції, які мають вирішуватися самим бухгалтером, а не автоматично заноситись програмою в певні розділи звітності (наприклад, облік і контроль за використанням коштів амортизаційного фонду і заповнення розділу XII Приміток до річної фінансової звітності „Використання амортизаційних відрахувань”).

Підводячи підсумки, необхідно зробити наступні висновки: амортизаційні відрахування є способом акумулювання коштів для відтворення зношених основних засобів і важливим джерелом інвестицій в оновлення основних засобів підприємства; вдосконалення амортизаційної системи необхідно розглядати складовою частиною як облікової політики підприємства, так і загальноекономічної реформи в Україні; неповне та нецільове використання українськими підприємствами амортизаційних відрахувань для відновлення основних фондів обумовлене існуючою фіскальною політикою держави та недосконалою методикою обліку „цільового використання амортизації”.

Таким чином, розробка амортизаційної політики повинна базуватися на комплексному підході, відповідати вимогам ринкової економіки та економічним інтересам суб'єктів господарювання та держави в цілому. Повинні розроблятися та реалізовуватися принципово нові підходи до дослідження обліку, контролю та аналізу амортизації засобів праці. При цьому слід враховувати той факт, що метою автоматизації обліку та контролю є не звільнення працівників бухгалтерії, менеджерів та керівництво від аналітичної та інтелектуальної роботи, а

лише процес відображення, обробки та узагальнення інформації для подальшого користування та застосування.

1. Про оподаткування прибутку підприємств: Закон України від 22.05.97 р. №283/97-ВР.
2. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 “Основні засоби”, затверджений наказом МФУ від 27.04.2000 р. №92.
3. Про внесення змін в наказ Міністерства фінансів України від 30.11.99 р. №2916: Наказ Міністерства фінансів України від 28.10.2003 р. №671.
4. Про внесення змін у типову форму фінансової звітності: Наказ Міністерства фінансів України від 28.10.2003 р. №602.
5. Голов С. Концепции амортизации и их влияние на учет и управление в современных условиях // Бухгалтерский учет и аудит. – 2004. – №8. – С.9-14.
6. Городянская Л. Начисление амортизации в единой системе // Бухгалтерский учет и аудит. – 2006. – №7. – С.37-40.
7. Житный П. Концепция формирования амортизационной политики в условиях рыночной экономики // Бухгалтерский учет и аудит. – 2004. – №3. – С.13-17.
8. Ивахненко С. Классификация программного обеспечения учета и контроля // Бухгалтерский учет и аудит. – 2006. – №7. – С.55-65.
9. Чумаченко М. Ще раз про амортизацію як важливе джерело інвестиційної діяльності підприємства // Бухгалтерський облік і аудит. – 2004. – №11. – С.3-7.

Отримано 08.07.2007

УДК 338.45 : 69 : 330.142.2 : 330.32

К.А.МАМОНОВ, канд. екон. наук, Р.С.ГРИВА
Харківська національна академія міського господарства

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДІВ ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ НА ПІДПРИЄМСТВАХ МІСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА

Розглядаються підходи використання методів економічного аналізу на підприємствах міського господарства. Запропонована функціональна модель взаємозв'язку рівня собівартості та економічних факторів. Встановлена кількісна характеристика впливу факторів на рівень собівартості. Запропоновано управлінські дії щодо зниження собівартості продукції як одного з основних факторів результативності діяльності підприємств міського господарства.

На сучасному етапі економічних перетворень підприємства міського господарства стикаються з проблемами розвитку. Це проявляється у відсутності необхідних фінансових ресурсів, виробничого потенціалу та сучасних технологічних систем і т.п. Особливого значення набуває нерозробленість відповідного управлінського механізму, який створював передумови сталого розвитку підприємств міського господарства.

Слід зазначити, що в системі управління підприємством собівартість відіграє важливе значення. Ця економічна категорія здійснює вплив на фінансову результативність суб'єктів підприємницької діяль-